

**”Godt” politiarbeid?
Etiske utfordringer knyttet til et beslag
av Subuxone**

Et vitenskapelig essay

**BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)
Politihøgskolen
2017**

Kand.nr: 480
Antall ord: 6270

Innholdsfortegnelse

Hendelsen	3
Innledning	5
Metode og forforståelse.....	6
Kritisk og teoretisk refleksjon.....	7
Det juridiske perspektivet	7
Hjemmelsgrunnlaget	7
Uskyldspresumsjonen.....	8
Politiets oppgaver	9
”Godt” politiarbeid?	9
Etske utfordringer.....	11
Vår plikt som politi	11
Konsekvensene av våre handlinger	12
Kriminell eller pasient?.....	13
Behovet for nye verktøy	15
Ny vurdering av hendelsen	15
Avslutning	16
Litteraturliste.....	18

Hendelsen

Det er natt til tirsdag, en kald vinternatt i desember, og klokken har akkurat passert tre. Makker og jeg patruljerer rundt i Stjørdal¹ sentrum, da vi får øye på en taxi som står parkert utenfor en kjent adresse. Vi kjører nærmere for å undersøke hva som skjer, og kan etter hvert skimte en person som sitter bak i passasjerstet på bilen. Makker og jeg tar kontakt med passasjereren, som viser seg å være en ”kjenning av politiet”. Med kjenning mener jeg at den unge mannen er kjent for politiet, for både bruk og salg av narkotika, og har vært i byens kriminelle miljø i flere år. Han forteller at grunnen til at han sitter i taxien, er fordi han venter på en kompis som har et ærend oppe i blokka. Makker og jeg utveksler et blikk, og jeg får følelsen av at vi tenker det samme. Kompisen er i blokka og enten kjøper eller selger narkotika.

Kort tid etter kommer det en annen ung mann gående ut fra blokka som vi velger å stoppe, la oss kalle han Tobias. Han forteller at årsaken til at han har vært der, er fordi han har levert fra seg noen penger han skylder, og at han nå har blitt truet på livet. Ved første øyekast fremstår Tobias for meg som en nervøs ung mann, som ikke ønsker noe form for trøbbel med politiet. Han er dårlig kledd, tynn, og ser sliten og litt redd ut. Han har også svært små pupiller, så makker bestemmer seg for å ransake han etter å ha gjennomført en tegn-og-symptom-test. Med skjelvende stemme forteller han at han går på LAR², og mottar Subuxone³, når makker spør om han har inntatt rusmidler i dag. Han har mottatt legeassistert rehabilitering i snart fire år nå. I lommene hans finner vi 12 ark Subuxone, en mobil, en krøllet hundrelapp, en pakke sigaretter og en lighter. Selv om Tobias forteller oss at han går på LAR, og dermed mottar disse på lovlig vis, er ikke dette noe vi nødvendigvis kan ta for ”god fisk”. Det er ikke uvanlig at kjenninger forteller oss ting som viser seg å ikke være sant for å komme seg ut av ei knipe, og det er heller ikke uvanlig at personer som mottar substitusjonslegemidler selger disse videre. ”Jeg har vært med på LAR såpass lenge nå, og klart å holde meg unna trøbbel, så de stoler nok på meg til at jeg kan få hente dosene mine en gang i uka”, svarer Tobias når makker spør hvorfor han har så mye Subuxone på seg. Han fikk utlevert dosene sine tidligere i dag, og har i dag tatt to stykk, forklarer han. Tobias har ingen originalforpakninger eller resepter som viser at han mottar dette på lovlig vis, og vi har det heller ikke registrert i noen

¹ Alle navn og stedsnavn er fiktive mht taushetsplikt

² LAR står for legemiddelassistert rehabilitering, og er en tverrfaglig spesialisert behandling der substitusjonsbehandling som et tiltak i et rehabiliteringsforløp.

³ Subuxone er et substitusjonslegemiddel som brukes i behandling mot opioidavhengighet

av politiets systemer. Subuxonen blir derfor tatt i beslag, og det blir foretatt et kort avhør på stedet. Tobias blir gjort kjent med at det vil bli opprettet en anmeldelse, men samtidig informert om at han kan komme innom politistasjonen dagen etter og fremvise gyldig dokumentasjon på at han mottar Subuxone gjennom LAR. Dersom han gjør dette, skal han få tilbake Subuxonen og saken vil bli henlagt.

Tobias ytrer sin frustrasjon i det vi er i ferd med å avslutte på stedet. Han forstår ikke hvorfor politiet akkurat i dag skal ta i fra han Subuxonen, når flere i politiet vet godt at han er med på LAR. ”Jeg har jo til og med tatt Subuxone *foran* en politimann, sist jeg var i avhør”. Vi kaller opp operasjonssentralen og ber de undersøke om dette kan medføre seg riktighet, og får til svar at det ikke er nevnt i avhørsrapporten. Jeg merker at Tobias blir mer og mer fortvilet fordi vi ikke tror på han. ”Jeg er helt avhengig av den Subuxonen”, sier han lavt, mens han kikker ned i bakken med triste og oppgitte øyne.

Vi sitter i bilen på vei inn til stasjonen, og jeg kjenner at jeg har en stor klump i magen på størrelse med et gedigent eple. Ikke en sånn jeg har vondt i magen – jeg må på do følelse. En skikkelig ”uggen” følelse av at vi har gjort noe galt. Jeg svulmer over av dårlig samvittighet og skyldfølelse, og gir uttrykk for mine tanker og følelser til makker, før jeg forsiktig forsøker å spørre om ikke oppdraget kunne vært løst på en annen måte? Jeg klarer ikke å bedømme om han gjør det som et forsøk i å drepe min skyldfølelse, eller fordi han bare er totalt uenig, men makker svarer bastant at vi ikke har noe annet valg enn å beslaglegge subuxonen og opprette sak. Vi kan ikke vite om det er hans eller ei, og det ville vært en tjenesteforsømmelse å la han beholde det. Jeg blir stum. Så stiller han spørsmålet *hva hvis*. Hva hvis han egentlig var i blokka for å selge? Det blir helt stille i bilen, før han skrur opp lyden på radioen.

Som vanlig er det higfive og jubel når vi kommer inn og skal skrive beslagsrapport. Det virker som at alle er av samme oppfatning som min makker. Vi har utført et godt stykke politiarbeid, og kan klappe oss selv på skuldra og feire med en kaffe.

Dagen etter får jeg en telefon fra kveldsvakta, som etterspør hvor Subuxonen har tatt veien. Dagvakta har ikke klart å finne beslaget, og Tobias har måttet gå tomhendt fra stasjonen etter å ha framvist gyldig resept. Klumpen i magen begynner å vokse igjen. Jeg svarer at subuxonen enten må ligge i beslagshylla eller hos ansvarlig etterforsker. Kort tid etter ringer kollegaen min igjen, og informerer meg om at de har funnet subuxonen på pulten til ansvarlig

etterforsker. Hun utdyper at de har forsøkt å ringe både Tobias og hans kompis flere ganger uten å ha fått noe svar. De har også tatt en telefon til hans mor, som ikke har hørt noe fra han på en stund, og ikke vet hvor han er. Klumpen i magen blir enda større. Jeg kjenner at jeg blir både sint og lei meg på Tobias sine vegne, samtidig som jeg ser for meg det verste.

Innledning

Ovenfor har jeg fortalt om en hendelse som fant sted i løpet av mitt første halvår i praksis som politistudent. Jeg var i startfasen av utdanningen min, og hadde gledet meg til dette året lenge, hvor jeg endelig skulle få prøve meg på å være politi. Å benytte den kunnskapen jeg hadde med meg fra skolebenken, og sette teori ut i praksis. Jeg befant meg i en situasjon hvor jeg gradvis hadde blitt mer og mer delaktig i både oppdragsløsning og refleksjon, samtidig som jeg holdt litt tilbake i frykt for å trampe noen på tærne. Vel vitende om at det er få som liker bedrevitende studenter, og jeg ønsket ikke å bli oppfattet som en av dem.

Grunnen til at jeg har valgt nettopp denne hendelsen, er fordi det var en situasjon som gjorde sterkt inntrykk på meg og som vekket tanker og følelser hos meg. Det var som nevnt, noe ”uggent” ved dette oppdraget, et inntrykk som satte seg fast som en stor klump av dårlig samvittighet i magen. Det fikk meg til å stille spørsmål om det å være politi, og hva jeg frivillig hadde valgt å ta del i. Er det slik politiet jobber? Ønsker jeg egentlig å ta del i dette? Og ikke minst, ønsker jeg i det hele tatt å bli politi, i så fall hvilken polititjenestekvinne vil jeg da være?

Alle disse spørsmålene jeg satt igjen med, er det som skapte utgangspunktet for dette essayet. Jeg vil i det følgende forsøke å finne svar på hva som kan regnes som godt politiarbeid innenfor narkotikabekjempelse i møtet med rusmisbrukere og tidligere rusmisbrukere, og i hvilken grad måltall og jakten etter anerkjennelse har noe å si for hvor arbeidet som utføres. Jeg vil også forsøke å drøfte oppdraget i lys av etiske perspektiver, og se om oppdraget i en optimal situasjon kunne vært løst på en annen måte. Tenkelige konklusjoner kunne være å se om det var mulig å undersøke nærmere om Tobias faktisk hadde lovlig tilgang eller ei på det tidspunktet vi skulle foreta en avgjørelse, f.eks ved å kontakte LAR, lege, apotek eller reise hjem til han for å se resepten.

Metode og forforståelse

Dette essayet tar sitt utgangspunkt i en hendelse jeg var med på i løpet av mitt første halvår i praksis, som en del av min erfaring, beskrevet ut fra en fenomenologisk-hermeneutisk synsvinkel. (Klausen, 2012, s.164) Gjennom refleksjon over de erfaringene jeg gjorde meg, skal jeg forsøke å trekke linjer til teorien og vurdere politiets fremgangsmetoder og de etiske utfordringene som oppstår ved løsningen av et slikt oppdrag.

Forut for denne hendelsen hadde jeg vært med på en del ulike oppdrag som hadde med narkotika å gjøre. Jeg hadde vært vitne til jubelen på piketten når noen kom inn og viftet med en pose hvitt pulver eller en klump med hasj. Jeg hadde selv ransaket personer hvor det forelå skjellig grunn til mistanke, og beslaglagt det de evt. hadde på/hos seg. Jeg hadde møtt mange personer som hadde et forhold til rus, hvor flere hadde gjort sterke inntrykk på meg, med både væremåte og personlige historier. Mange ganger hadde jeg tatt meg selv i å ha dyp og ektefølt medfølelse for disse menneskene. Men, jeg hadde også kjent det på kroppen hvordan det føltes å være naiv, godtroende og letturt i møtet med kjenninger og deres bortforklaringer på forhold som vekke vår mistanke, og hadde gradvis begynt å føle litt på ”jaktinstinktet”⁴ som jeg så i mange av mine kollegaer.

En forforståelse, beskrives som de brillene vi har på oss, og som farger alt vi ser. Det er ens egen måte å tenke på, og den er med på å skape det som oppleves som virkelighet (Røknes & Hanssen, 2012, s.153). Mitt bilde av hvordan oppdragsløsningen burde ha foregått er derfor noe begrenset, da det kun bygger på det lille jeg hadde av erfaring hittil i praksisåret, samt mitt verdigrunnlag som privatperson. Jeg skriver fra mitt eget ståsted, som bygger på min forforståelse, samtidig som at jeg skal forsøke å trekke linjer til teori for å se hendelsen i en større sammenheng via analyse av egen forforståelse. Essayet skiller seg på denne måten fra teoretiske oppgaver ved at jeg vil drøfte mine erfaringer opp mot teorien, fremfor å knytte teori opp mot hverandre ved bruk av en problemstilling. Jeg ønsker å understreke at jeg ikke er verken ut etter å ”ta noen” eller henge ut noen i dette essayet, men simpelthen se på hva som ble gjort opp mot hva som kan regnes som ”godt” politiarbeid innenfor dette feltet, og etiske utfordringer knyttet til det, samt vurdere andre mulige løsninger.

⁴ Finstad (2000) beskriver jaktinstinktet som en del av en kultur i politiet, hvor det meningsbærende politiarbeidet handler om å jakte på og fange kriminelle.

Kritisk og teoretisk refleksjon

Det juridiske perspektivet

Politiets daglige tjeneste reguleres av ulike lover og regler, og enhver inngripen må være lovfestet. Dette følger av legalitetsprinsippet, som står sentralt i norsk lovgivning. Jeg vil derfor først vurdere det strafferettslige og straffeprosessuelle som lå til grunn for vår inngripen overfor Tobias den aktuelle natten.

Hjemmelsgrunlaget

Etter en kort samtale og en gjennomført tegn-og symptomtest, kunne vi si at Tobias fremstod som ruspåvirket, blant annet fordi han hadde unormalt små pupiller. I tillegg til dette, var andre faktorer som tid og sted, at kompisen ventet i taxien og forklaringen han kom med, avgjørende for at vi mistenkte han for å enten drive med kjøp eller salg av narkotika. All befatning med narkotika er ulovlig i henhold til legemiddeloven §31 jf. §24, eventuelt straffeloven §231. Vi benyttet oss derfor av maktmiddelet ransaking, for å finne ut om det vi trodde stemte eller ei. Men, for at politiet skal ha hjemmel til å ransake må det være forholdsmessig, og finnes tilstrekkelig grunn. I tillegg må man ha skjellig grunn til mistanke om et straffbart forhold som kan medføre frihetsstraff i mer enn 6 mnd. Det må med andre ord være sannsynlighetsovervekt for at vedkommende person som ransakes har gjort seg skyldig i et straffbart forhold som kan medføre fengsel i over 6 måneder. (Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. Mai 1981 nr. 25) Subuxone er et substitusjonslegemiddel, som brukes til behandling av pasienter som er deltakere i et behandlingsprogram kalt legeassistert rehabilitering (LAR), men fordi det inneholder stoffer som står oppført på narkotikalistens, er det også betegnet som et narkotisk stoff, jf. legemiddelforskriften. Stoffet er ulovlig å inneha med mindre man har fått det utskrevet av lege, og brudd på narkotikalovgivningen straffes med bøter og/eller fengsel i inntil 6 mnd. (Lov om legemidler mv. av 12. April nr. 132)

Et av vilkårene er jo som nevnt at man har *ulovlig* befatning med rusmiddelet. Spørsmålet blir hvordan man skal forholde seg til personer som har lovlig adgang gjennom for eksempel LAR. Dersom man har ervervet det på lovlig vis, bør det kunne dokumenteres, men hvem sitt ansvar blir dette? Lovteksten er dessverre svært vag på dette området, og det finnes ingen bestemmelser som sier noe om hvem ansvaret påligger. Å kreve at en LAR-pasient som mottar Subuxone skal medbringe resept til enhver tid i tilfelle politikontroll, kan med andre

ord ikke forventes, og politiet står derfor overfor et dilemma fordi det må tas en avgjørelse på et nokså tynt grunnlag.

Uskyldspresumsjonen

I enhver straffesak, er det politiet som sitter med bevisbyrden. (Domstol.no, 2016). Det vil si at det er vårt ansvar som politi å fremskaffe de nødvendige bevis i saken. Det må likevel nevnes at det ofte er forskjell på teori og praksis. Både på grunn av tiden på døgnet, og at de som sitter med informasjonen er regulert av taushetsplikt, var det ikke praktisk gjennomførbart for politiet å innhente andre bevis på gjeldende tidspunkt, og Tobias måtte selv skaffe nødvendig dokumentasjon, som han skulle fremvise for politiet i etterkant. Han ble behandlet som skyldig, men med mulighet for å rette opp i det selv.

Norsk rett bygger på grunnleggende etiske verdier, og blant annet prinsippet om at gjerningspersonen er uskyldig til det motsatte er bevist, står sentralt. *Uskyldspresumsjonen*, begrunner hensynet til å unngå at uskyldige blir dømt. Begrepet ”presumsjon” betyr formodning eller antakelse, og antakelsen knytter seg til en annen begivenhet eller tilstand. Presumsjonen kan angi hva som generelt er vanlig eller naturlig, eller den konkrete sannsynligheten i hvert enkelt tilfelle. (Strandbakken, A. 2003, s.63). Politiet skal også arbeide ut fra et slikt tankesett, ved at man etterstreber belyse alle aspekter som kan både tale for og mot gjerningspersonens skyld. Man skal med andre ord forholde seg objektive til skyldspørsmålet, og gjøre det man kan for å sikre bevis både for og mot. Dette ser man for eksempel i politiets gjennomføring av åstedsundersøkelser, og bruk av kreativ avhørsmetode.

På ett vis kan man si at dette ble gjort, ved at operasjonssentralen ble kalt opp i et forsøk på å bekrefte eller avkrefte det Tobias sa, samt at han ble gitt muligheten til å komme inn til stasjonen dagen etter for å fremvise resept. Det at vi i utgangspunktet valgte å ransake han, var også et ledd i å skaffe til veie nødvendige bevis for å bekrefte eller avkrefte om han hadde gjort noe ulovlig, men presumsjonen om at han var uskyldig var nok langt vagere enn forestillingen om at han var skyldig, i det vi saumfarte lommene hans på leting etter narkotika. Dette viste seg også i at det ble besluttet å skrive anmeldelse, noe jeg opplevde som en urettferdig kvasiløsning fordi han fikk muligheten til å selv bevise sin uskyld dagen etter. Kunne ikke anmeldelsen ha ventet til etter han hadde fått anledning til å vise fram resepten? Jeg tolket det som at makker anså det som så sikkert at han var skyldig at anmeldelsen ikke var noe å vente med, da han begrunnet nødvendigheten i å opprette sak nå med en gang, i at vi

måtte ha kontroll på beslaget. Jeg mente det holdt lenge å ta subuxonen i forvaring jf. pl. §7,2. Ledd jf. 1.ledd, noe som også ville vært et lempeligere middel, og syntes det var unødvendig at han skulle få nok en sak registrert på seg i politiets systemer foruten grunn. En registrert sak er en registrert sak, uavhengig av om den er henlagt eller ikke, og jeg mente det ville være uheldig for Tobias dersom det skulle vise seg at han var uskyldig.

Politiets oppgaver

Dersom vi ser på politiets målsetninger og oppgaver, kan det argumenteres for at vi handlet i tråd med det som er forventet av oss som polititjenestepersoner å gjøre. I lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53, står det at politiet skal forebygge, avdekke og stanse kriminell virksomhet, samt forfølge straffbare forhold. Dette skal gjøres gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet, som et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste rettssikkerhet, trygghet og velferd. Ved å ransake og beslaglegge subuxonen, samt opprette sak, hadde vi gjort akkurat det loven sier vi skal gjøre, men likevel følte det feil. Kanskje hadde det noe å gjøre med at det var det eneste oppdraget vi hadde den natten, slik som mange andre netter, og at jeg følte at det forelå et *for* stort fokus på narkotikabekjempelse? I Stjørdal feiret vi med kaffe. Jeg har hørt fra mine medstudenter at de på ulike steder de hadde tjenestegjort, hadde slått til med både marsipan og bløtkake når de hadde hanket inn større beslag. Det var av min oppfatning ettertraktet for politibetjenter å opprette flest mulig narkotikasaker. Med den konstante jakten etter de ulovlige rusmidlene ute på gata, og høy grad av anerkjennelse i etterkant, kan en spørre seg om det har blitt et slags form for symbol på suksess? Hvor mengden beslag eller antall anmeldelser blir utslagsgivende i skalaen på bedømmelsen av hvor god jobb man har gjort.

”Godt” politiarbeid?

Så hva er egentlig ”godt” politiarbeid? Arbeidsoppgavene i politihverdagen består i mange ulike farger og nyanser, men hva er det som gjør politiarbeidet godt? Og hvem vurderer i så fall dette? Hva som oppfattes som godt for en, behøver jo ikke nødvendigvis å tolkes slik av en annen.

I nordisk tidsskrift for kriminalvitenskap fra 2007, skriver Helene Gundhus at godt politiarbeid kan beskrives som konflikthåndterende, problemløsende, framoverskuende, rettferdig og reflektert. (Gundhus, H.O 2007, s.161) Hva som defineres som godt politiarbeid

er en vurderingssak, men også noe som forandrer seg over tid i takt med de endringer som skjer i samfunnet. Videre peker hun på at godt politiarbeid bør utøve en sosial kontroll som genererer en symbolsk arena hvor verdivalg klargjøres. I dette legger jeg at politiarbeidet må kunne forsvares ut fra etiske holdepunkter. For meg handler det ikke bare om å gjennomføre et godt stykke arbeid i form av resultater, men på hvilken måte vi møter de menneskene vi står overfor i de ulike oppdragene, og hvordan vi som polititjenestepersoner best mulig ivaretar menneskeverdet. Reaksjonen til våre kollegaer inne på piketten da vi kom inn med 12 ark Subuxone i beslag, tyder på det motsatte. Kanskje handler dette om at politiarbeidet av ulike årsaker er resultatstyrt, og måles i antall oppklarede saker?

At hva som betegnes som godt politiarbeid vurderes ut fra statistikk, kan medføre at tjenesten står i fare for å bli styrt av måltall, noe som kan være uheldig bl.a fordi man risikerer dårlig prioritering av ressurser. I en artikkel publisert på Politiets Fellesforbund sin hjemmeside, uttalte forbundsleder Sigve Bolstad at målekriteriene kan bidra til at enkle og raske saker prioriteres fremfor andre større saker. (Pf.no, 2013) Små narkotikasaker som dreier seg om bruk eller besittelse av mindre mengder kan falle innunder kategorien enkle og raske, da de har enkel saksbehandling og høy oppklaringsprosent. Men hva skjer med kvaliteten på politiarbeidet og skjebnene til de menneskene vi møter, når narkotikakriminaliteten får høyest prioritet?

I en fagartikkel skrevet av Brita Bjørkelo og Morten Løv Hansen ved politihøgskolen, sier de at når befolkningen og kjerneoppgavene blir omgjort til prosenter og tall, kan det føre til at nærheten til oppgavene og de menneskelige skjebnene disse berører minsker og blir fjernere fra politiets viktighet. (Bjørkelo & Løv-Hansen, 2013). Var det dette som skjedde i hendelsen med Tobias? Var vi så opptatte av å fylle måltall, at vi ikke tenkte over hvilke konsekvenser dette hadde for han? Eller brydde oss for den saks skyld, fordi vi ikke lenger hadde den nærheten til situasjonen som vi burde hatt? Den store klumpen i magen og følelse av dårlig samvittighet hos meg er vel kanskje tegn på at dette ikke stemmer. Jeg kan ikke snakke på vegne av makker, men jeg må ærlig innrømme at jeg stiller meg spørrende til hvilken motivasjon han hadde bak sine handlinger. For det er vel neppe den andres situasjon som tas høyest i betraktning når man jubler over beslaget inne på piketten.

Manglende nærhet til situasjoner vi møter i polititjenesten, enten som følge av økt fokus på måltall eller som resultat av jegerkulturen, hvor det meningsbærende politiarbeidet knytter seg

til jakten, spenningen og det uforutsigbare, (Gundhus, H.O. 2008, s. 49) kan være uheldig fordi man står i fare for å ikke ha et godt nok fokus på det etiske perspektivet ved oppdraget. Kan man være sikker på at politiarbeidet er rettferdig og reflektert, og at menneskeverdet er tilstrekkelig ivaretatt, dersom hovedfokuset legges til jakten og spenningen, og målet om å skrive flest anmeldelser? Eller vil man risikere at nettopp disse tingene går på bekostning av det økte fokuset på måloppnåelse?

Etiske utfordringer

Som jeg allerede har vært inne på, ligger det mye etikk i politiarbeid, da tjenesten i stor grad reguleres av ulike paragrafer som bygger på grunnleggende etiske verdier. I tillegg til dette har man i følge Christoffersen (2015) alltid et etisk ansvar i møtet med andre mennesker, og i et yrke som politiyrket hvor man møter ulike typer folk i forskjellige livssituasjoner og kriser blir etiske perspektiver viktige ta med seg. Kanskje spesielt i en skjev maktfordelingssituasjon, som den mellom politi og personer som Tobias. Jeg vil derfor nå ta for meg noen etiske retninger og drøfte disse i lys av oppdraget.

Vår plikt som politi

I følge pliktetikken, skal man ikke kunne lastes så lenge man har utført sin plikt. Man har da gjort det rette (Henriksen og Vetlesen, 2000, kap. 11) En velkjent misforståelse innen hva denne filosofiske retningen har å si for politiarbeid, er at man begrunner sine handlinger i at man har utført en plikt i kraft av sitt virke. Makker mente det ville være en tjenesteforsømmelse å ikke beslaglegge subuxonen og opprette sak. Han handlet ut fra sin plikt som politi, men kan det kalles pliktetisk? Svaret er nei, fordi plikten ikke retter seg mot hva man føler man er nødt til å gjøre fordi det er forbundet med den rollen du innehar, men det ansvaret man har som medmenneske til å understøtte andre menneskers humanitet jf humanitetsformuleringen hos Immanuel Kant.

Kant opererer med to ulike formuleringer innen det han kaller det kategoriske imperativ, som er handlingsregler som skal kunne benyttes i enhver situasjon (gjengitt i Diderichsen, 2011, s. 32-33) Den første er at handlingsregelen skal kunne universaliseres, altså at man skal kunne handle på denne måten i alle situasjoner. Den andre går ut på at mennesket er et mål i seg selv, og aldri kun et middel. Men, det er heller ikke bare lovfestede regler som er å anse som plikter i det pliktetiske perspektivet. Det gjelder også plikter vi pålegger oss selv, som f.eks å

hjelpe den som er i nød, eller å ikke sparke noen som ligger nede. Sett i lys av det jeg har argumentert for tidligere med hensyn til blant annet måltall og jakten etter anerkjennelse, kan en spørre seg om vi i dette tilfellet faktisk behandlet Tobias som et middel for å nå et mål? Å fylle måltallene eller oppnå anerkjennelse for vel utført arbeid. Og at vi faktisk, som følge av dette, sparket en person som allerede lå nede (i overført betydning) ved å ta ifra han hans medisin. Jeg vil derfor hevde at våre handlinger overfor Tobias strider mot det kategoriske imperativ i begge formuleringene, og at selv om vi på sett og vis handlet ut fra vår plikt, så kan det ikke forsvares pliktetisk.

Konsekvensene av våre handlinger

Allerede som små barn blir vi oppdratt i konsekvenstenking, og til å vurdere mulige følger av våre handlinger. Dette er også noe jeg har tatt med meg inn i politirollen, og som jeg forsøker å bruke aktivt i mine møter med andre mennesker. Hvilke konsekvenser fikk våre handlinger overfor Tobias for han? Dette er noe jeg har tenkt mye over i ettertid, men som kanskje ikke var like synlige i situasjonen vi sto i. Den mest åpenbare konsekvensen var dog ikke usynlig, men vi valgte likevel å se bort i fra hans avhengighetsforhold til medikamentet og mulige følger av vår inngripen, fordi vi ikke hadde avklart lovligheten rundt det. Selv om denne argumentasjonen i seg selv kan vurderes som holdbar, satt jeg igjen med en følelse av at det lå mer bak. En slags underliggende motivasjon om at det var ønskelig fra min makkers side å opprette sak, for å fylle måltall og oppnå anerkjennelse for godt utført arbeid. Kanskje dette bidro til at jeg syntes oppdraget var ”uggent”? Dette handlet nok ikke bare om dette tilfellet, men også erfaringer jeg hadde gjort meg fra andre oppdrag som gjaldt alt fra trafikkontroller til ordensforstyrrelser.

Ser vi hen til utilitarismen, eller nytteetikken, som er en retning innen konsekvensetikken, hvor handlinger vurderes ut fra hvilke konsekvenser de har for menneskers lykke og livskvalitet, (Diderichsen, A. 2011, s. 39) kan en spørre seg om det foreligger en slags naivitet knyttet til dette for mange politibetjenter i det daglige politiarbeidet. Kanskje på et litt ureflektert nivå, med en tankegang i bunnen om at system og arbeidsgivers nytte legges til grunn, fremfor individet man står overfor.

At det fins en risiko for at drivkraften i å fylle måltall kan gå på bekostning av andre menneskers skjebner, er også noe Bjørkelo og Løw-Hansen peker på som urovekkende ved det økte fokuset på statistikk, da man risikerer å miste noe av en nødvendig nærhet til

situasjonen. Nærhetsetikken tar utgangspunkt i forholdet mellom mennesker, og at nærheten mellom mennesker skaper et moralsk ansvar. Dette kan ses i sammenheng med den etiske fordring, som beskrives som det ansvaret vi får i møtet med den andre, noe som innebærer at vi skal *”bruke den makten vi har over et annet menneske til det beste for dette mennesket, og ikke til det beste for oss selv”* (Christoffersen, S. A. 2011, s. 89). Det blir her viktig at vi er lyttende og åpne for andre menneskers ønsker og behov, og har evne til å utvise godt skjønn. Men til hvem sitt beste var det at vi beslagla subuxonen og opprettet sak? Det var i alle fall ikke Tobias.

Kriminell eller pasient?

Å forsøke å løse de situasjoner vi havner opp i, på en måte som er hensiktsmessig men samtidig så skånsom som mulig er noe jeg setter høyt i politiyrket. Som politi i møtet med andre mennesker har vi mye makt, og på hvilken måte vi forvalter denne makten blir essensielt for både utfallet av situasjonen og befolkningens oppfatning av og tillitt til politiet. Løgstrup skriver at vi har aldri med et menneske å gjøre, uten at vi på et eller annet vis har noe av dets liv i vår hånd. Dette handler om den direkte makten i relasjonen, og vår innstilthet til hverandre og virkningen av den. Det er gjennom våre holdninger til hverandre at vi gir verden dens form. (Løgstrup gjengitt i Hoel, 2013, s. 153-154) Hvilken innstilling makker og jeg hadde overfor Tobias, kunne få stor betydning for utfallet av situasjonen fordi maktforholdet var uproporsjonalt, og det var vi som satt med beslutningsmyndigheten.

Politihverdagen består av mange ulike typer oppdrag, hvor flere av dem på mange måter kan være både slitsomme og fæle. Som følge av dette, kan man etter hvert få et negativt og ensidig blick på samfunnet, fordi man kun møter den samme elendigheten. Hvilket syn har egentlig politiet på slike som Tobias? At det er ulik tankegang rundt hva folk flest mener omkring personer som har eller har hatt et forhold til rus, er ikke et tvilsspørsmål, mitt spørsmål er hva vi som politi egentlig tenker om de som ser ut som en rusmisbruker, men som har sluttet å ruse seg, og nå mottar hjelp. Blir de ansett som kriminelle eller pasienter?

Liv Finstad introduserte begrepet om ”politiblikket”, det mistenksomme blikket som bygger på erfaring, (Finstad, 2000) og Ida Nafstad har problematisert dette opp mot rusmisbrukeres adgang til det offentlige rom. Hun kaller dem ”de kriminelle kroppene”, fordi det er godt synlig for allmennheten at de er rusmisbrukere (Nafstad, 2011), og kritiserer politiet for måten de stigmatiserer en allerede sårbar gruppe i samfunnet, ved hyppig bruk av bl.a gatestraffing.

Vi kunne begge se at Tobias hadde en slik "kriminell kropp", hvor rusen hadde satt sine spor, mens han sto der med gamle og hullede klær og et slitent blikk. Hvilket syn vi har på de vi møter, og vår holdning overfor dem vil naturlig nok kunne påvirke vår væremåte og hvordan vi ønsker å behandle dem. Evner som personlige egenskaper, holdninger og ferdigheter er betegnet som dyder, og en dydig person har en bestemt holdning som uttrykker seg i et handlingsmønster som virkeliggjør det gode (Henriksen og Vetlesen, 2000, s.205). Sagt på en annen måte: en dyd er en godt forankret holdning i oss, som kan fungere som et slags moralsk kompass som peker oss i riktig retning. Empati er en dyd, som handler om evnen til å sette seg inn i hvordan andre mennesker har det. Det er også en nødvendig egenskap for å oppnå tillitt, og for å virkelig se og forstå andre mennesker. Har du har empati overfor en person, vil du kanskje behandle denne personen annerledes enn dersom du ikke har det, fordi du på et eller annet nivå kan kjenne deg igjen i noe ved personen eller situasjonen. Hadde vi en slik empati overfor Tobias? Det var noe i meg som sa at vi ikke hadde det. Kanskje var det fordi det vi gjorde ikke var for det beste for hans del, eller fordi jeg kjente på min dårlige samvittighet? Kanskje handlet det vel så mye om at jeg trodde jeg visste hvilket syn makker hadde på han, og følgelig hans troverdighet? På bakgrunn av tidligere erfaringer jeg hadde gjort meg i møtet med rusmisbrukere, kunne jeg forstå dersom makker anså Tobias som kriminell. Selv om han tok seg tid til å høre på hans forklaringer, og pratet med han på en ordentlig måte, merket jeg at han tok det han sa med ei klype salt. Det var noe i blikket hans som sa meg at han ikke trodde han, og han virket ikke genuint interessert i å høre mer om bortforklaringene hans heller. Forståelig nok, ettersom usanne historier og løgner har blitt en del av vår hverdag.

Løgstrup (1999, s.29) sier også at vi møter andre mennesker med en naturlig tillitt, og at det skal mye til for at vi møter de med mistillit. For erfarne tjenestemenn og kvinner i politiet er det kanskje ofte motsatt, fordi de alt for mange ganger har blitt forsøkt lurt. Spesielt i møtet med kjente rusmisbrukere. Men hva skjer så da med uskyldspresumsjonen når man ikke lenger møter mennesker med denne naturlige tillitten? Når politiblikket leder oss i feil retning og vi blir mistenksomme til alt de foretar seg bare fordi de er kjenninger. Vil man da ha evne til å ha tillitt og utvise empati overfor disse menneskene? Jeg tenker at alle disse er momenter som kan ha vært påvirkningsfaktorer for hvordan oppdraget endte, fordi dersom vi hadde hatt tilstrekkelig evne til å sette oss i hans situasjon, eller hatt den nødvendige tillitten, ville vi kanskje jobbet hardere for å finne en annen løsning. Synet på Tobias som kriminell hadde nok

også sin påvirkning på hvordan oppdraget endte, og kanskje glemte vi underveis at uavhengig av om han er kriminell eller pasient, så er han også et menneske.

Behovet for nye verktøy

Mens vi sto der og vurderte hva vi skulle gjøre med subuxonen, kjente jeg på savnet etter mer informasjon. Hadde vi bare hatt noe eller noen som kunne bekrefte om han hadde lovlig tilgang, hadde det vært mye enklere. Så hvorfor hadde vi ikke dette registrert i politiets systemer?

Informasjon er ofte avgjørende for å kunne foreta gode avgjørelser, og i forebyggingsfaget fremheves det tverrfaglige⁵ og tverretatlige samarbeidet som viktige elementer, fordi man her deler både kunnskap, erfaring og informasjon. Dette er blant annet nedfelt i politiinstruksen og politilovens §2-6, som sier at politiets oppgave er å samarbeide med andre myndigheter og organisasjoner. Myhre Lie skriver at politiet plikter å initiere og delta i tverrfaglig samarbeid, samt å være en pådriver (Lie, 2015, s. 82) Kanskje kunne det vært en idé at politiet iverksatte et samarbeid med LAR på dette området, slik at man hadde bedre oversikt over hvem som rent faktisk har lovlig adgang og ikke. For eksempel med nye verktøy som korresponderer med helsetjenestens systemer, som gir politiet oversikt over hvem som har lovlig adgang til de ulike rusmidlene. På denne måten kunne man unngått at etatene jobber mot hverandre, og dermed også unngått situasjoner som den med Tobias.

Ny vurdering av hendelsen

I retrospekt av det som skjedde, ser jeg at oppdraget ville vært vanskelig å ha løst på en annen måte på denne tiden av døgnet. Jeg forstår hvorfor vi måtte ta i fra Tobias Subuxonen, til tross for at tanken på å ta i fra et sykt menneske hans medisin skjærer i hjertet mitt. Vi kunne jo ikke vite om han faktisk hadde lovlig tilgang eller ei, og dersom vi hadde latt han beholde det uten å vite dette med sikkerhet, hadde vi gjort en dårlig jobb. Likevel tenker jeg at vi ikke hadde behøvd å skrive anmeldelse, før eventuelt etter han hadde valgt å ikke fremvise gyldig dokumentasjon. Dersom vi hadde hatt de nødvendige opplysningene vi behøvde på det gjeldende tidspunktet, kunne vi trolig handlet annerledes. Her tenker jeg at både politiet og andre etater har utviklingspunkter når det kommer til det tverrfaglige samarbeidet hva gjelder

⁵ Tverrfaglig samarbeid innebærer at man samarbeider på tvers av yrkesgruppene, mens tverretatlig samarbeid handler om samarbeid på tvers av etatene (Wälberg, 2013, gjengitt i Lie, 2015, s.222)

informasjonsdeling, og håper at det i framtiden utvikles verktøy som gjør at man slipper å komme opp i situasjoner som denne.

Holdninger som gjerne preger politikulturen rundt dette temaet er også noe jeg har tenkt mye gjennom, og hvor stor betydning måltall faktisk kan få. Hvorfor det har blitt slik at mange ser på nettopp dette som godt politiarbeid, kan forklares i at de er opptatte av å fylle statistikk. Men dersom det er slik at man glemmer de menneskelige skjebnene som berøres fordi man blir for opphengt i tall, er dette særdeles trist og ikke et politi som jeg tror verken personer som Tobias eller Norge som land er tjent med. I lys av det jeg har erfart, har jeg virkelig sett verdien i undervisning i etikkfaget på politihøgskolen, og håper polititjenestepersoner i framtiden blir mer kritiske til å fylle måltall enn hva mange av dem ser ut til å være i dag.

Avslutning

Dette essayet har vært en etappe på en tankereise hvor jeg har forsøkt å finne ut hvilken polititjenestekvinne jeg ønsker å være. Jeg har hele tiden visst at jeg ønsker å være en så god politikvinne som mulig, men jeg har måttet ta et dypdykk i hva godt politiarbeid egentlig innebærer. Underveis har jeg måttet stå ansikt til ansikt med mine holdninger og verdier så vel som tanker og følelser. Fra å være en naiv og godtroende student som spiser det hun får servert, har jeg utviklet meg til å bli mer reflektert rundt hva jeg verdsetter som gode politifaglige kvaliteter og egenskaper både hos meg og andre.

Nå som jeg har fått utfordret egen forforståelse, og tatt nye briller på, ser jeg hvorfor oppdraget ble løst som det ble, samtidig som at jeg tror at vi med bedre informasjonsdeling mellom etatene kunne unngått slike tilfeller. Den enkelte polititjenestepersons persepsjon, etiske vurderinger og handlingsvalg spiller også inn, og jeg ser nå i mye større grad viktigheten av god moral og etikk i politiarbeidet enn før. Underveis har jeg gjort meg noen tanker om personlige erfaringer forbundet med dette oppdraget, og tatt meg selv i å tenke at dersom jeg erfarer det slik, kan det jo også gjelde andre? Bech-Karlsen sier at en essayists erfaringer kan gjøres allmenngyldige gjennom refleksjonens muligheter for utvidelse og sammenligning (Bech Karlsen, J. 2003) Jeg håper dette essayet kan bidra til økt fokus på utfordringene som knytter seg til politiets møte med brukere av LAR, og beslagleggelse av substitusjonslegemidler. Noe som forhåpentligvis danner grunnlag for utvikling av nye verktøy, som forebygger hendelser som denne.

Jeg vet nok fremdeles ikke helt hvordan jeg ønsker å være som politi, og kanskje er det noe jeg må finne ut underveis som jeg fyller erfaringsbanken, men jeg vet i alle fall nå hvordan jeg *ikke* ønsker å være (i alle fall på dette området), og det tenker jeg er en god start.

Litteraturliste

Bech-Karlsen, J. (2003). Gode fagtekster: Essayskriving for begynnere. Oslo: Universitetsforlaget.

Christoffersen, S. A. (2015). Profesjonsetikk (2. utg.). Universitetsforlaget.

Diderichsen, A. (2011). Etikk for politifolk. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Finstad, L. (2000). Politiblikket. Oslo, Norge: Pax Forlag A/S.

Gundhus, H. O. (2008): Kunnskapsarbeid og yrkeskulturer i politiet. I R. Granér og P. Larsson (Red). Policing in Scandinavia: Proceedings from the conference on police research in Växjö aug 2007

Hoel, Linda (2013). *Politiarbeid i praksis: politibetjenters erfaringer*. Oslo: Universitetsforlaget.

Lie, E. M (2015) I Forkant (1.utgave. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Nafstad, I. (2011). Rusbrukere i det offentlige rom i Oslo: De kriminelle kroppene.

Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2012). Bære eller briste (3. utg.). Fagbokforlaget.

Selvvalgt pensum

Klausen, R. K. (2012). Den poetiske innsikten i praksis:. I Om å skrive gode faglige essay Tidsskrift for psykisk helsearbeid, Universitetsforlaget. Side 164-170 (6 s.)

Løgstrup, K. E. (1999) *Den etiske fordring*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag a.s. Forord, kapittel 1 og 9 (44 s.).

Henriksen, J-O. & Vetlesen, A.J. (2006). *Nærhet og distanse: Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal Akademiske. (285 s.)

Strandbakken, A. (2003) Uskyldspresumsjonen ”in dubio pro reo”. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS. Kapittel 2 og 3 (27 s.)

Totalt: 362 sider.

Lover

Straffeprosessloven (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25 Hentet 24.10.16 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosessloven>

Legemiddeloven (1992). Lov om legemidler m.v av 12. April nr. 132

Hentet 24.10.16 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132?q=legemiddeloven>

Politiloven (1995). Lov om Politiet av 4.august 1995 nr. 53

Hentet 24.10.16 fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politilov>

Lenker på internett

Bjørkelo, B. & Løv-Hansen, M. (2013). ”*Ruled by numbers*”

Hentet 15.12.17 fra:

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/174563/ruled_by_numbers.pdf?sequence=1

Domstol. (2016). ”*Tiltalt eller siktet*”.

Hentet 09.01.17 fra:

<https://www.domstol.no/no/Straffesak/Aktorene-i-retten/Tiltalt-eller-siktet/>

Helene Gundhus, Nordisk tidsskrift for kriminalvitenskap (2007). ”*Suksesskriterier for godt politiarbeid*”.

Hentet 15.12.16 fra:

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/174582/Suksesskriterier_for_godt_politiarbeid%20Gundhus.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Helsedirektoratet. (2013) ”*Veileder for substitusjonslegemiddel i og utenfor LAR*”

Hentet 03.11.16 fra:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/96/IS-2022-Veileder-for-utlevering-av-substitusjonslegemiddel-i-og-utenfor-lar.pdf>

Politiets fellesforbund. (2013) ”*Hvordan måles godt politiarbeid?*”

Hentet 15.12.16 fra:

https://www.pf.no/aktuelt_na/nyhetsarkiv/2013/januar/Hvordan+måles+godt+politiarbeid%3F.d25-TMdLM4o.ips